

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2009 m. spalio 23 d.

Eina nuo 1988 m.
spalio 28 d.

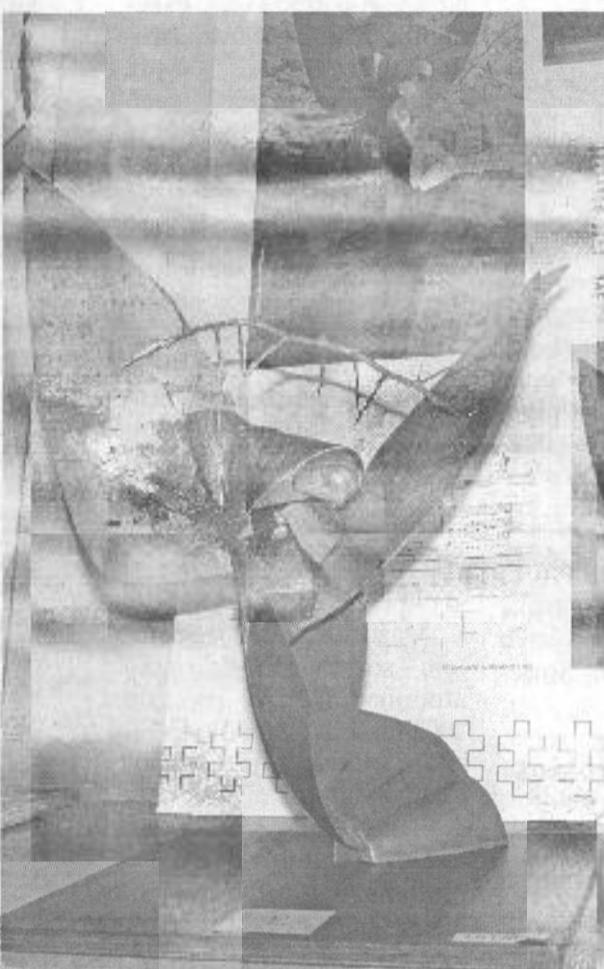
Nr. 39 (869)

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos sumanytas ir paskelbtas paminklo Kovotojų, žuvusių už Lietuvos Laisvę, Motinai, iprasmiņančio partizanų Motinų auką, pasišventimą ir sielvartą, projektų konkursas sulaukė nemažo visuomenės susidomėjimo. Būsimam paminklui numatyta puiki, tinkanti vieta buvusiose Kauno miesto kapinėse, netoli Kauno Rezistencijos ir tremties muziejaus. Šio paminklo statybai Lietuvos žmonės jau paukojo per 70 tūkstančių litų, nors sėmata kur kas didesnė.

Skulptoriai, projektuotajai, liaudies menininkai konkursui sukūrė įvairiausią projektių – nuo „Rūpintojėlio“ iki abstrakcijos. Dvi savaitės kauniečiai ir svečiai turėjo progos apžiūrėti maketus ir skirti savo balsą už labiausiai patikusį, palikti įrašą su pastabomis, pasiūlymais atsiliepimų knygoje. Taip pat suburta autoritetinga komisija, nusprenanti, kuris iš 14 pateiktų projektių yra tinkamiausias sumanytai idėjai igyvendinti. Komisijos pirmininkas – architektas, LPKTS tarybos narys dr. Povilas Jakučionis, nariai: Kauno miesto vicemeras Stanislovas Buškevičius,

LPKTS pirmininkas Antanas Lukša, LLKS štabo viršininkas mjr. Vytautas Balsys, LR Seimo narys, Seimo Pasipriešinimo dalyvių ir nukentėjusiųjų nuo okupacijų teisių ir reikalų komisijos pirmininkas prof. Arimantas Dumčius, LPKTS valdybos pirmininkėspavaduotoja Dalia Maciukevičienė, LKPTS tarybos narys Juozas Savickas, Lietuvos dailininkų sajungos Kauno skyriaus pirmininkas Gintautas Vaičys ir Lietuvos dailininkų sajungos Kauno sk. Skulptorių sekcijos pirmininkas skulptorius ekspertas Danielius Sodeika.

Spalio 19 d. LPKTS būstineje Kaune įvyko minėtos komisijos posėdis. Apžiūrėjė pateiktus projektus komisijos nariai atidarė balsadėžę ir

Skulptoriaus Vidmanto Gylikio paminklo Kovotojų, žuvusių už Lietuvos Laisvę, Motinai projektas – konkursu laimėtojas
Autorės nuotr.

suskaičiavo parodos lankytųjų balus. Daugiausiai balų surinko keturi projektais, būtent juos tinkamumą komisija išvarstė. Galiausiai sustota ties dvemis projektais – Motina, sukniubusi prie žuvusio sūnaus kūno, ir nuo kausmo palinkusi Motinai erškėtių vainiku ir angelo sparnais. Išsakė savo nuomonę ir argumentus, taip pat pastabas kūrėjams, komisijos nariai vienbalsiai balsavo už antroju pažymetą projektą. Taigi ši kartą visuomenės ir komisijos narių nuomonės sutapo.

„Jūs pažiūrėkit, kaip šita skulptūra, sukant iš visų pusiu, tarsi į save itraukia, pritraukia, iš visų pusiu atsiveria nauji raskursai, nauji kampanai. (...) Tai labai

profesionaliai padaryta skulptūra, – sakė skulptorius ekspertas Danielius Sodeika.

„Cia matau idėją: angeliskai Motina, sudvasinta kančiai ir Amžinybė, – savo nuomonę išdėstė prof. A. Dumčius.

Išrinkto projekto autoriai – vilniaus skulptorius Vidmantas Gylikis bei architektai Jonas Anuškevičius ir Vytenis Izokaitis.

Pats skulptorius savo sukurta projektą taip pristatė: „Momentas, kuomet Motina pamato aikštėje numestus išniekintus sūnų kūnus, kai išskausmo prasiveria žemė, kuomet išskausmo tampa Dvasia, pakibusia virš žemės, išskleidusia kulkų žaizdomis švytinčius sparalus... Grindinio akmenyse turėtų būti pavaizduotas stilizuotas išniekinto ir aikštėje numesto partizano antspaudas – šešėlis, atspindys. Trapi, tauri ir labai stipri Lietuvos partizanų Motina“.

Paminklą autoriai numato pagaminti iš metalo, 5,5 metro aukščio, grįstas aikštėlės plotas turėtų būti 35–40 kvadratinį metrų.

Belieka laukti, kada išvyksime pastatytą paminklą ir galėsime juo grožėtis.

Jolita NAVICKIENĖ

Viršurodukio miškuose atgijusi istorija

Spalio 10 d. Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejus Viršurodukio kaimelyje organizavo pilietinio ugdymo projekto „Gyvosios istorijos pėdsakais“ penktąjį – baigiamajį renginį, kuriame dalyvavo apie 250 žmonių iš Vilniaus, Kauno, Marijampolės bei Alytaus ir kitų Dzūkijos miestų, kaimelių. Daugiau nei pusė dalyvių – jaunimas. Taivis Druskininkų savivaldybės mokyklų, Vilniaus Pranciškaus Skorinos vidurinės mokyklos moksleiviai, užsieniolietuvių, studijuojantys Vilniuje, jaunieji Alytaus šauliai.

Po šv. Mišių, Ratnycios Šv. Apaštalio Baltramiejaus bažnyčioje aukotų partizanų vado Juozo Vitkaus-Kazimieraičio vaikaičio kunigo Gintaro Vitkaus, išpudinga autobusų ir lengvųjų automobilių vilkstinė patraukė Viršurodukio, mažo kaimelio, pasimetusio Dzūkijos miškuose, link.

Pirmas sustojimas – apie 2 kilometrai už Viršurodukio, prie paminklo „Šaudyta Lietuva“, skirto penkių žuvusių Kazimieraičio rinktinės partizanų atminimui.

J. Vitkaus-Kazimieraičio vaikaitis kunigas G. Vitkus šventina paminklą „Šaudyta Lietuva“ žuvusiems partizanams

Trumpą ižanginį žodį tarė projekto „Gyvosios istorijos pėdsakais“ autorius Gintautas Kazlauskas. Žygio vadovas papasakojo apie partizaninio karų laikų infrastruktūrą Viršurodukio apylinkėse, pristatė šios infrastruktūros atkūrimo viziją.

Pagerbiant kovotojų už Tėvynės laisvę atminimą, paminklo pašventinimo iškilmes pradėtos tylos minute. Po to moksleiviai ir kiti renginio dalyviai prie paminklo uždegė žvakučių, padėjo gėlių, Druskininkų buvusių tremtinėjų ir politinių kalinių choras

gedeojo Valstybės himną. Paminklą pašventino kunigas G. Vitkus. Prisiminimais apie čia išvokusą penkių kovotojų tragediją dalijosi Viršurodukio gimės, dabar druskininkietis Vytautas Valentukevičius, paminklo, susilaikusio didelio susidomėjimo, idėjai iš-

sakė jo autorius, taip pat druskininkietis Gintaras Žilius.

Iškilmės tėsėsi Viršurodukyje, prie nesenai pastatytų stendo „Partizanų pagerbimo sąskrydžiai“.

G. Kazlauskas partizanų pagerbimo sąskrydžius Dainavos apygardoje apibūdino kaip unikalų partizaninio karų laikų reiškinį. V. Valentukevičius pasidalijo paauglystės prisiminimais, kaip ši partizanų šventė vyko jo gimnazijame kaimelyje, „Ryto“ gimnazijos moksleiviai šiuos prisiminimus praplėtė perskaitydami ištraukas iš A. Ramanausko-Vanago knygos „Daugel krito sūnų ...“

Vėliau renginio dalyviai buvo pakvesti į už kilometro esančią miško aikštę, kurioje 1946 m. balandžio 19 d. buvo apdovanoti Merkinės ir Druskininkų batalionų partizanai. Tą dieną čia prie balta staltiesė užtiesto staliuko pakvesti aktyvūs projekto „Gyvosios istorijos pėdsakais“ dalyviai – moksleiviai, mokytojai, projekto rėmėjai.

(keliamas į 6 psl.)

Neišmoktos Mažosios Lietuvos genocido pamokos

Mažoji Lietuva nebuvo priglausta prie Didžiosios

1918 m. vasario 16-osios Aktais buvo vilti teikiantis ženklas ir Mažosios Lietuvos patriotams. Tų pačių metų lapkričio 30 d. Tilžėje Prūsų Lietuvos Tautinė Taryba paskelbė Mažosios Lietuvos Tautinės Tarybos Aktą, bylojantį: „Kad mes, lietuvių, čionai Prūsus Lietuvoje gyvenantieji, sudarome šito krašto gyventojų dauguomenę, reikalaujame mes, remdamies ant Vilsono tautų paties apsi-sprendimo teisės, priglaudimą Mažosios Lietuvos prie Didžiosios Lietuvos. Visi savo parašu šią pareiškimą priimantieji pasižada visas savo jėgas už įvykdinimą minėtojo siekio pašvesti.“

Šis balsas buvo išgirstas, bet kūnu, deja, netapo. Tai skaudi tema, verta atskiro istorikų ir politikų dėmesio.

Maskva ir Berlynas skrupulingai dalijosi Vidurio Europą

Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui ir lietuviams atkūrus valstybingumą visi trys didieji kaimynai, tėsdami imperinę politiką, mažesnei ir karine bei ekonomine prasme silpnesei Lietuvai turėjo teritorinių pretenzijų. Lenkija dar 1920 m. užgrobė trečdalį Lietuvos etninių žemės su sostine Vilniumi, o 1938 m. ultimatumu privertė nustoti viešai reikštį ketinimus susigrąžinti prarastas teritorijas. Tai buvo pirmasis ultimatas. Antrajį ultimatumą paskelbė 1939 m. Vokietija ir atplėsė Klaipėdos kraštą.

Dviejų totalitarinių režimų vadeivos Stalinas ir Hitleris slaptu sukalbiu 1939 m. pasidalijo Vidurio Europos nepriklausomų valstybių žemes. Sutartinai užpuolę ir nukariavę Lenkiją, agresoriai tiksliai laikėsi suderėto pasidalimo. Suokalbininkai Lietuvą buvo priskyrę Reicho įtakos sferai, bet mūsų tuometinė Respublikos vadovybė nesiryžo savo jégomis susigrąžinti etninių žemės su sostine Vilniumi. Tada sovietai laikinai perleido Lietuvai tik trečdalį lenkų užgrobtos Vilniaus krašto teritorijos. Agresoriai vėlgi slaptai pataise grobimo planą: naciai už Lietuvą, jau perleistą sovietams, mainais iš sovietų gavo okupuotus Lenkijos teritorijos atitinkamą plotą bei kelis milijonus auksu už Suduvą.

Baltijos šalys praryjamos pagal vienu scenarijų

To paties turinio ir vienu metu sovietų ultimatumas buvo mėtas Lietuvai, Latvijai ir Estijai. Pasekti suomių pavyzdžiu neišdrįsta. Raudonarmiečių divizijos ir tankų kolonos, nesutikdamos pasipriešinimo, per vieną dieną okupavo tris nepriklausomas Baltijos valstybes. Kremliaus emisarai: Dekanozov – Lietuvoje, Suslov – Latvijoje, Ždanov – Estijoje, pagal tą patį scenarijų sparčiai suorganizavo, beje, penktosios kolo-nos paremti, propagandinius „rinkiminius“ spektaklius ir ne ką trukus parinktų „liaudies atstovų“ delegacijos buvo nugabentos į Maskvą, kur turėjo „prašyti“, kad jau okupuotos šalys būtų priimtos į tą patį narvą, iš kurio ištruko prieš dvidešimt metų. Narvo iškaba buvo pakeista – Sovietų sąjunga.

Neišykės Mažosios Lietuvos prisiglaudimas...

Kai sėbrai suokalbininkai susirėmė tarpusavyje, Hitleris, apakintas „žaibo karo“ sékmės, – bemaž visa Europa jau buvo užkariauta – pakartojo Napoleono klaidą. Rusijos valdomų žemių neįmanoma okupuoti. Vermachtu šiaip taip užteko spėkų nužygioti iki Maskvos, bet iki Uralo – kvapo pristigo, o iki Omsko – ohohoo...

Frontui slenkant atgalios į Vakarus Maskvos įtakon pateko visa Vidurio Europa. Pagal Kremliaus standartą atsirado liaudies demokratinių šalių: Lenkijos, Vengrijos, Rumunijos, Čekoslovakijos, Bulgarijos ... Jei Lietuva būtų pati ryžusis atsiimti Vilniaus kraštą, tikriausiai Antrajam pasauliniam karui einant į pabaigą būtų taip pat tapusi sovietų satelite – dar viena „liaudies demokratijos“ šalimi. Tokiu atveju Mažają Lietuvą, o ir dalį Prūsijos būtų ištikęs palankesnis likimas? Galimas daiktas, Karaliaučiaus kraštas būtų padalintas į dvi dalis – Lenkijai ir Lietuvai.

Mažosios Lietuvos Taryba protestuoja

1944 m. spalio 16 d. į Rytpėsias išveržė Baltarusijos 3-iojo fronto kariuomenė. Tada prasidėjo Prūsijos, taigi ir Mažosios Lietuvos gyventojų genocidas. Išveržėliai išžudė per tris šimtus

tūkstančių vietinių civilių gyventojų, iš kurių daugiau nei trečdalis buvo lietuvių kilmės – lietuvninkai. Daugiau nei šimtas tūkstančių 1947–1949 metais buvo iškeldinti.

Sovietinio teroro metais civiliai gyventojai buvo gabenami į Karaliaučiaus, Įsruties, Prūsų Ylavos, Gastų, Tolminkiemio koncentracijos stovyklas, kur kentėdami patyčias mirė nuo ligų, bado ir šalčio. Tūkstančiai Mažosios Lietuvos pabėgelių buvo nuskandinti sovietams torpedavus laivus Baltijos jūroje. Vokietijos mieste Fuldoje atsikurusi Mažosios Lietuvos Taryba 1947 m. paskelbė protestą dėl Rytpėsias Karaliaučiaus krašto genocido ir kolonizavimo.

Apie genocida netylėta ir Lietuvoje

Mažosios Lietuvos gyventojų – sovietų genocido aukų atminimo vakaro, įvykusio 2002 m. spalio 30 d., rezoliuicijoje, adresuotoje tuometiniam Seimo pirmininkui A.Paulauskui, Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui pirmininkui prof. R. Pavilio-nui ir Žmogaus teisių komitetu pirmininkui G.Dalinkevičiui, rašoma:

„Mes, lietuvių tautinių organizacijų ir visuomenės atstovai, 2002 m. spalio 16 d. susirinkę Vilniuje pagerbti Mažosios Lietuvos gyventojų – sovietinio genocido aukų, reikšdami didelį susirūpinimą konstatuojame, kad:

1. 1944–1949 metais pagrindinėje Mažosios Lietuvos dalyje – Karaliaučiaus krašte Maskvos Kremliaus nurodymu ideologiškai parengtos ir įvydytos per 300 tūkst. civilių gyventojų žvėriškos žudynės, o ir likusios 100 tūkst. gyvųjų deportavimas yra senates termino neturintis karinis nusikaltimas žmoniškumui, gedingas valstybinio terorizmo pavyzdys;

2. Istorijos klastotoja sovietinė Rusija, norėdama užmaskuoti savo nusikaltimus, ištinti čia barbariskai nužudyti žmonių palikimą, neteisėtai kolonizavo Karaliaučiaus kraštą, o jo vietovardžius pakeitė į rusiškus.“

Spalio 16-oji – itin skaudaus atminimo diena

„3. LR Seimas iki šiol ignoravo Mažosios Lietuvos reikalų tarybos (MLRT) nuo 1994 m. siunčiamus raginius, kad spalio 16-oji – die-

Edmundas Simanaitis

na, kai civilių žudymu 1944 m. prasidėjo Karaliaučiaus krašto puolimas, būtų minima kaip Mažosios Lietuvos genocido diena.

Mes kviečiame visus LR Seimo narius palaikyti MLRT raginimą, kad, papildžius LR įstatymą, spalio 16-oji būtų įtraukta į atmininė dienų sąrašą, kaip Mažosios Lietuvos gyventojų genocido diena.

Nė vienas doras Lietuvos pilietis negali taikystytis su lietuvių tautos istorijos klastojimu. Abejingumą iškeltajai problemai traktuojame kaip sąmoningą totalitarinės sovietinės Rusijos įvykdyto genocido nuslėpimą, kaip pataikavimą valstybinio terorizmo politikai, kaip bandymą įteisinti neteisėtą karinį imperinės Rusijos buvimą Karaliaučiaus krašte.“

Atminimo vakaro dalyvių vardu dokumentą pasiraše MLRT vicepirmininkas P.Cidzikas, Lietuvos nacionalinio fronto pirmininkas V.Libertis, Lietuvininkų bendrijos „Mažoji Lietuva“ sei-milio narys V.Gocentas.

Lietuvos valdžia neskubėjo. Tik 2006 metais Seimo nutarimu Spalio 16-oji buvo paskelbta Mažosios Lietuvos genocido diena.

Akivaizdūs imperinės buldozerinės politikos faktai

Karui einant į pabaigą, kilius sajungininkų abejonėms dėl Rytpėsias likimo, Kremlis, siekdamas pagrįsti savo pretenzijas į šį kraštą, pavedė istorikui P.P.Kušneriui parengti motyvuotus argumentus apie Prūsijos istorinę praeitį. Mokslininkas paraše išsamią studiją „Etničeskoje prošloje Jugo-Vostočnoj Prabaltiki“ (Pietryčių Pabaltijo etninė praeitis, rus.), kurioje argumentuotai parodyta, kad baltų gentys Prūsijoje, Lietuvoje, Latvijoje gyvena nuo se-

nų senovės. Kai ši argumentacija tapo nebeaktuali, sovietų vadovybės politika dia-metraliai pasikeitė. Minėtoji P.Kušnerio knyga buvo išsimta iš visų bibliotekų ir sunaikinta, o apyvartą paleista naftalinu trenkianti imperinė versija – Vostočnaja Prusija – iskonino rus-skaja, slavianskaja žemė (Rytprūsiai – nuo seno rusų, slavų žemė, rus.).

Skaudžiausia – panieka autentiškai „mažesnės“ tautos kultūrai

Ypač skaudus istoriniu, mokslo, kalbos ir moralės požiūriu buvo ir tebéra absolūciai visų okupuoto krašto baltiškos kilmės vietovardžių, neįskiriant net hidronimų, pakeitimas ru-siškais dariniais, neturinčiais jokių istorinių sąsajų su Karaliaučiaus kraštu, Mažąja Lietuva, istorine bei kultūrine šio žemės lopinėlio patirtimi. Pakanka prisiminti tautiečiams itin brangius vardus: lietuvių raštijos pradininko Martyno Mažvydo, lietuvių literatūros klasiko Kristijono Donelaičio, filosofo Vyduuno, mintytojo Imanuelio Kanto, Simono Dacho ir aibės kitų.

Jokiam savigarbos nepradarusiam mokytojui neapsivers liežuvis pasakyti, kad įžymusis būrų pastorius Kristijonas pamokslus sakė ir „Metų laikus“ rašė ne Tolminkiemye, o rusų kaime Cystyje Prudy (Švarūs tvenkiniai, rus.).

Totalinis baltų kultūros pėdsakų naikinimas Karaliaučiaus krašte vyko sovietmečiu. Tada Lietuvoje visų rajonų antrieji sekretoriai, kontroliuodami ir šokdindami pirmuosius, kalbėdami tik „vyresniojo brolio“ kalba, nes atsiusti iš Rusijos gi-lumos jie kitokios kalbos ir negalėjo mokėti, noriai kartodavo partines liaupses: „priechali pomogatj bratskomu litovskomu narodu“ (atvykome padėti broliškai lietuvių tautai, rus.).

Išvada peršasi savaime: lietuvių ir apskritai baltų kultūra bei jos palikimas Lietuvoje buvo pakenčiamas, bet be lietuviybės turinio, o Prūsijos ir Mažosios Lietuvos žemėse absoliučiai neigiamas. Buldozerinė rusinimo praktika tolygi spjūviui (anaiptol ne broliškam!) į lietuvių Tūkstantmečio kultūros veidą.

Edmundas SIMANAITIS

Kitąmet – 20-asis saskrydis Ariogaloje

Spalio 16 d. LPKTS salėje įvyko Lietuvos buvusių tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių saskrydžio „Su Lietuva širdy“, įvykusio rugpjūčio 1 d. Ariogaloje, aptarimas. Susirinkę organizacinių komiteto nariai: Kauno apskrities viršininko administracijos, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos, Krašto apsaugos ministerijos, Raseinių rajono savivaldybės atstovai, džiaugesi puikiai pavykusių renginiu ir jau pradėjo planuoti kitąmet įvyksiantį jubiliejinių – 20-ąjį saskrydį. Susirinkusieji buvo rodomas Jono Ivaškevičiaus trijų valandų trukmės filmas apie šiu metų saskrydį.

Organizacinių komiteto pirmininkas Kauno apskrities viršininko pavaduotojas Mindaugas Petras Balašaitis įteikė padėkas „visiems, kurie prisidėjo, dalyvavo ar bent palaikė šitą idėją“. Pirmiausia – LPKTS pirmininkui An-

tanui Lukšai, Raseinių rajono savivaldybės administracijai, Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Raseinių rajono viešosios tvarkos skyriui, UAB „Raseinių komunalinės paslaugos“, Raseinių rajono greitosios medicinos pagalbos stoties darbuotojams, Raseinių rajono miškų urėdijai, Ariogalo seniūnijai, Ariogalo gimnazijos vadovams, Lietuvos kariuomenės Viešujų ryšių ir renginių organizavimo skyriui, KAM viešujų ryšių departamento, LK Karinių oro pajėgų orkestrui, LK Juozzo Vitkaus inžinerijos batalionui, Kauno apskrities Vytauto Didžiojo šaulių antrajai rinktinei, partizanų inscenacijų režisieriu Mindaugui Urbonavičiui, Kauno Rezistencijos ir tremties muziejaus direktoriui Dariui Juodžiui, taip pat – LPKTS valdybos pirmininkei Jūratei Marcinkevičienei, LPKTS valdybos

narei Onai Tamošaitienei, LPKTS tarybos nariui Antanui Stankui, LPKTS valdybos nariui Petru Musteikiui, Kauno buvusių tremtinių chorovadovei Bronei Paulavičienei, UAB „Baltic clipper“, saskrydžio rėmėjai – UAB „Druskininkų Rasa“, saskrydžio ugnies nešėjams ir jų vadovui Kauno jungtinio sveikatos klubo vadovui Petru Sventickui, saskrydžio dailininkai Renatai Lauraitytei, scenarijaus autorui ir režisieriui Viliui Kaminskui ir kitims prisidėjusiems organizuojant 2009-ųjų saskrydį.

Pasidžiaugta, kad šiemet apsieita be incidentų, kad dalyvavo nemažai jaunimo. Puikiai skambėjo chorų dainos, dvasiškai pakylejo solisto Ludo Mikalauskos giedojimas šv. Mišiose. Saskrydžio programą praturtino Lietuvos kariuomenės įrengtas bunkeris ir partizanais persirengęs jaunimas.

Kitąmet įvyks 20-asis saskrydis „Su Lietuva širdy“. Jau dabar turime pradėti jam ruoštis.

„Tremtinio“ inf.

Saskrydžio „Su Lietuva širdy“ organizatorai

Jolitos Navickienės nuotr.

LPKTS pakviesta pasirašyti Nacionalinį susitarimą

Spalio 14 d. į Vyriausybę buvo pakviesta Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdyba su Ministru pirmininku Andriumi Kubiliumi aptarti svarbiausias šių dienų aktualijas bei buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams rūpimus klausimus. Susitikime taip pat dalyvavosocialinės apsaugos ir darbo ministras Donatas Jankauskas, Vyriausybės kancleris Deividas Matulionis, patarėjai.

Sąjungos vadovybė pas A. Kubilių atvyko parengusi apie 30 politiniams kaliniams, tremtiniams ir visai Lietuvai rūpimų klausimus. Įvyko labai konstruktyvus ir pozityvus pokalbis. Premjeras A. Kubilius iš pradžių pristatė bendrą šalies ekonominių padėti. Eksperčių analizė

prognozuoja, kad 2010 ir 2011 metais biudžeto augimo nesitikima, recesija tėsis. Kitais metais bendras vidaus produktas (BVP) kris dar 4 proc., o deficitas, jei nebus imtasi ryžtingų priemonių – 13,7 proc. BVP. Dar kiti metai gali būtigeresni, tačiau jei šiuos deficitus valstybė dangstys skolintomis lėšomis, vis daugiau reikės skolintis aptarnauti skolą, o milžiniška skolų grąžinimo našta prislėgtų ateities kartas.

Jeigu Vyriausybė nesiimsmokėti priemonių, šalies skola šiais metais išaugus iki 32, kitais metais – iki 46, o dar kitais – iki 58 procentų BVP. Todėl Lietuva privalo imtis priemonių, kad neprasilintų. Žinoma, patys skaudžiausi klausimai – socialiniai išmokų mažinimas. Buvusiems tremtiniams ir po-

litiniams kaliniams aktualus ir valstybinių pensijų klausimas. Nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją rengiamasi mažinti 20 litų. Tačiau Lietuvos partizanai, gaunantys kitokias valstybines pensijas, patirčia didesnius jos sumazinimus.

LPKTS atstovai, neatsiskyrė dar šią vasarą priimtos rezoliucijos „Dėl tautos solidarumo sunkmečiu“, pareiškė solidarizuojantys su visa tauta ir pritariantys ryžtingiems ir sunkiemis premjero sprendimams. „Mes pritariame ir rengiamam Nacionaliniam susitarimui. Be abejo, numatomas pensijų mažinimas yra didelis ir skausmingas, bet politiniai kaliniai ir tremtinių yra pasirengę karstu su visa tauta iškerti ištiku-

100 atsakomybės dienų

Spalio 20 d. mūsų šalies Prezidentė Dalia Grybauskaitė pažymėjo 100 dienų sukaktį, kai ji eina Lietuvos Respublikos Prezidentės pareigas. Apžvelgdama 100 dienų darbus, šia proga surengtoje spaudos konferencijoje Prezidentė pabrėžė, kad pirmieji trys mėnesiai buvo skirti būtiniausiams, fundamentaliams sprendimams išjudinti.

„Iššūkiai buvo įvairūs – pradėdant nuo į nelaisvę patekusių Lietuvos jūreivių išlaisvinimo, baigiant tragiškais įvykiams Kaune. Kasdien teko prisiimti atsakomybę didesnę, nei numato Konstitucija, nes to laukė iš manęs Lietuvos piliečiai. Tai darysiu ir ateityje. Aš ir mano komanda prisiimsmime tiek atsakomybęs, kiek galėsime jos panešti, tiek, tiek iš mūsų tikesis Lietuvos piliečiai. Taip suprantu savo darbą ir pareigą. O ateitis priklausys nuo mūsų visų susitelkimo ir supratimo, kaip reikia tvarkytis ir kad būtina visiems dalyvauti Lietuvos kūrime. Todėl sunkeičiu kviečiu visus būti objektyvius, kritikuoti valdžią ir mane, bet tuo pačiu ir padėti prisiimti atsakomybę, kuriant saugesnę šalies ateitį. Totikiuosi iš visų, kurie palaiko mano pastangas“, – spaudos konferencijoje kalbėjo Prezidentė.

Vienu svarbiausių 100 dienų pasiekimu Prezidentė įvardijo ekonomikos, pirmiausia – energetikos sektoriaus demonopolizavimo pradžią. Prezidentės pasirašytas Atominės energetikos įstatymas leido Vyriausybei likviduoti „Leo LT“ įmonę, išskaidyti energetikos sektoriaus monopoliją. Prezidentės iniciatyva pakeista ir elektros kainų skaičiavimo metodika, leisianti kitąmet sumazinti elektros kainas. Šalies

vadovės teigimu, sugriežtinus teisėjų atrankos ir vertinimo kriterijus, pateikus Seimui Aukščiausiojo Teismo pirmininko kandidatūrą, pradėtas ir skaidresnės teismų sistemos kūrimas.

Prezidentės įsitikinimu, valstybės interesais grįsta užsienio politika taip pat turėtų padėti šaliai greičiau įveikti sunkmetį. Per tris mėnesius Prezidentė su darbo vizitais aplankė 6 užsienio valstybes ir susitiko su keturių tarptautinių organizacijų – Europos Komisijos, Europos Parlamento, Jungtinės Tautų ir NATO vadovais, pasirašyta strateginės partnerystės sutartis su Prancūzija, naujas, konstruktyviu dialogu grįstas dvišalių santykų etapas pradėtas ir su kaimyninėmis šalimis Rusija ir Baltarusija.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga Prezidento rinkimų kampanijos metu pasisakė remianti D. Grybauskaitės kandidatūrą, tačiau iškėlė tam tikras sąlygas. Iki šiol buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai yra patenkinti darbščios ir griežtos Prezidentės darbu, sveikina jau 100 dienų sėkminges laikant valstybės vairą savo rankose, tačiau primena, kad arteja esminiai išbandymai: Seime baimingas rengti naujas Liustracijos įstatymas. Iš tiesų yra labai svarbu, kokios pozicijos ji laikysis liustracijos klausimui.

Skaitytojams primename, kad praėjusios kadencijos Seime priimta gerą liustracijos įstatymą vertavojadenciją bėgęs Prezidentas Valdas Adamkus, tuo praktiskai dar ilgesniam laikui nukėlęs realios liustracijos vykdymą šalyje ir palikęs aukštose valstybės postuose buvusius KGB rezervininkus.

Ingrida VĖGELYTĖ

įstatymo svarstymą, kuo skubiau inicijuoti Teismų reformą, priimti Liustracijos įstatymą paketą, pataisyti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistenčijos tyrimo centro įstatymą, ypač atkreipti dėmesį šio centro Specialiųjų tyrimų skyriaus veiklą, sugrąžinti jam labai svarbią funkciją – medžiagą apie įtariamus sunkiausius nusikalstamius kolaborantus perduoti prokuratūrai baudžiamųjų bylių iškėlimui. Buvo prašoma priimti ilgai vilkintą įstatymą dėl Lietuvos laisvės kovos sajūdžio 1949 m. Deklaracijos signatarų statuso prilyginimo Kovo 11-osios Akto signatarų statusui. Priminta, kad iki šiol nevykdoma 2008 metų Seimo rezoliucija dėl partizanų vadų palaičių paeškų ir jų įamžinimo.

(keliamas į 7 psl.)

Prisikėlimo apygardos Žaliosios rinktinės partizanams atminti

Kas aplankys apleistą tavo kapą,

Kas „Amžinajį atils“, kas maldą už tave čia sukalbės?

Gal tik tai vakaras, gal vėjas iš laukų Tėvynės

Raudos kaip motina, suklupus prie sušaudyto sūnaus duobės.

(L. Jučas „Kovojanti Lietuva“)

Visa mūsų brangios tėvynės žemė aplaistytą bebaimių Laisvės kovotojų krauju. Vien 1949 metais įvairiais būdais išduoti nelygioje kovoje su NKVD žuvo per 50 Žaliosios rinktinės partizanų.

Rugsėjo 19-ąjį po šv. Mišių pėsti ir važiuoti susirinkome prie lauko viduryje saulės nutieksto, išdidžiai rymančio kryžiaus ir prie jo prigludusio paminklinio akmens, žyminčio ūkininko Meškauskos sodybos vietą Padaugyvenio vienkiemyje, Radviliškio rajone. Čia 1949 metais buvo iškūrės Žaliosios rinktinės štabas. Tuo metu jame dirbo septyni partizanai – šeši vyrai ir mergina. Šešiai dešimt metų prabėgo nuo tos dienos, kai piktos žmogaus išduoti ir saugumiečių apsuptyti žuvo visi šioje sodyboje tuo metu prisiglaudę partizanai. Žaliosios rinktinės vadui Petru Masiulaičiui-Virpšai, štabo viršinininkui Antanui Brazauskui-Žaičiui, partizanams – Onutei Brazauskaitė-Vaikučiui, Kazui Venslovai-Dėdei, Pilsudskiui, Petru Paluckui-Žukui, Juozui Montvilai-Apuokui, Mečislovui Baltramiejūnui-Tadui toji kova buvo paskutinė. Šių Laisvės kovotojų pavardės jamžintos paminkle, byloja apie šią kraupią tragediją.

I partizanų žūties 60-ąjų

metinių minėjimą atvyko daug žmonių iš Radviliškio, Panevėžio, Pakruojo, Šiaulių rajonų – žuvusiųjų artimieji, buvę tremtiniai ir politiniai kaliniai, partizanai, šauliai, jaunieji Radviliškio rajono šauliukai, ventiniai gyventojai. Šv. Mišios už visus 1949 metais žuvusius Žaliosios rinktinės partizanus ir jų rémėjus buvo aukojamos išpuoštoje Dambavos parapijos bažnytėlėje. LLKS kapelionas, Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius, monsinjoras Alfonsas Svarinskas ragino

atsigręžti į dorą, tikėjimą, pasikliauti Dievu. Šv. Mišioms baigiantis sugiedojome „Taučišką giesmę“.

Po pamaldų visi patraukėme į Padaugyvenio vienkiemį prie jau minėto paminklo. Paminklą palaimino monsinjoras A. Svarinskas. Po prasmigos monsinjoro kalbos, LLKS prezidiumo pirmininkas, dim. plk. Jonas Čeponis trim šūviais pagerbė žuvusių atminimą. Prisikėlimo apygardos vyrų ansamblis „Vidurnaktį nežuvę“ sugiedojė partizanų himną. J. Čeponis kalbėjo apie žuvusių partizanų drąsą ir pasiaukojimą, ragino nepasiduoti provokacijoms ir gerbti jų atminimą. Atkurtos Prisikėlimo apygardos tarybos narė, bu-

vusi partizanų ryšininkė, politinė kalinė Kazimiera Butkuvienė papasakojo, kokiomis aplinkybėmis žuvo šie septyni partizanai. Ji priminė, kad šis paminklas pastatytas buvusio politinio kalinio Vytauto Mosteikos rūpesčiu. Jam talkino Alfonsas Litinskis ir ji pati. Labai daug padėjo ir dokumentus tvarkė Radviliškio savivaldybės paminklosaugininkas A. Prascevičius. A. Litinskis prisiiminė žuvusį Žaliosios rinktinės vadą Petrą Masiulaitį-Virpšą. Jis kilęs iš Užuožerijų kaimo, kaip ir jis. Prisiminė ji kaip vyresnį draugą ir mokytoją, kalbėjo apie jo patriotiškumą ir pasiaukojimą. Panevėžietė Onutė Sliesoraitienė ir LPKTS Radviliškio filialo

pirmininkė Stanislava Anušonienė į susirinkusiuosius kreipėsi poezijos posmai apie partizanus. Prisiminės dalijosi žuvusio partizano sesuo Teodora Mingailaitė. Apie kraupą 1949 metų sausio 25-osios rytą kalbėjo sodybos šeimininko sūnus Antanas Meškauskas. Atkurtos Prisikėlimo apygardos vadas, dim. kpt. Juozas Mocius įteikė Lietuvos laisvės kovos sajūdžio nario rėmėjo pažymėjimą alksniupiečiui, buvusiam tremtinui, parodos „Tas nelaimingas Sibiras“ kuratoriui Petru Gvaldai. Ansamblis „Vidurnaktį nežuvę“ (vadovė Ilmira Abromavičienė) dainavo dainas, sukurtas partizanų bunkeriuose, pusbalsiu dainuotas jaunimo suėjimuose, guodusias ir raminusias žmones neramiais ginkluotos rezistencijos metais.

Savo išgyvenimais dalijosi buvęs politinis kalinas, panevėžietis Petras Žilėnas ir buvęs partizanas Jonas Mečionis.

Žuvusiųjų atminimui kaip priesaiką sugiedojome giesmę „Marija, Marija“, kad tokia tragedija daugiau niekada nepasikartotų.

Po minėjimo iškilmių gržjome atgal į Dambavos parapijos salę pasivaišinti, pasikalbėti su bičiuliais, draugais, likimo broliais ir sesėmis.

**LLKS Prisikėlimo apygardos tarybos narė
Sigita PALUCKAITĖ-JANUŠAUSKIENĖ**

Žaliosios rinktinės partizanų 60-ąjų žūties metinių minėjimas Radviliškio r. Padaugyvenio vienkiemyje

Prisimename išėjusįjį

Praeto amžiaus okupacijos Lietuvoje – baisus laikotarpis, kai daug žmonių ne savo noru turėjo apleisti tėvynę, daugybė prieš savo valią pirmą laiko apleido šį pasauly...

Dėl neturto ar valdžios persekiojimų carinės valdžios metais daug žmonių irgi apleido Lietuvą. Tuomet dauguma emigrantų įsikūrė Jungtinėse Amerikos Valstijose. Amerikoje atsidūrė ir sutuoktiniai Arbačiauskai. Dirbo anglų kasykloje, sagų fabrike. Užsidirbo, susitaupė šiek tiek dolerių ir po Pirmojo pasaulinio karo grįžo į Lietuvą. Nusipirko 25 hektarų ūkį Rudėnų kaime, Gudelių valsč., Marijampolės aps. Gražiai sutvarkė sodybą. Jau gyvendami Lietuvoje susilaikė sūnaus ir dukters.

Sūnus Antanas, gimęs 1921 metais, būtų toliau tvaręs ir gražinęs paveldėtą ūkį,

bet nelemtos okupacijos sujaukė žmonių likimus. Antanas negalejo ramiai sutikti pasirodžiusius raudonuosius. 1940 metais jis buvo sovietų saugumo tardomas, nes žmonėse skleidė lapelius, padrasinanti lietuvius ir nuplēšiančius okupacinės valdžios kaukę. 1941 m. jis su džiaugsmu sutiko tos valdžios žlugimą, bet tuoj ir nacių okupantai parodė savajį veidą. Antanas skleidė propagandą ir prieš raudonius okupantus.

1944 metų vasarą Lietuvoje vėl pasirodė raudonieji. Antanui teko slapstytis ne tik nuo mobilizacijos į sovietų armiją, bet ir dėl veiklos prieš sovietų valdžią. Balbieriškio gироje partizanai pradėjo burti iš Rudėnų kaimo kilęs Alesius Ra-

dauskas (žuvo 1946 m.), bet Antanas Arbačiauskas būrys teišbuvo labai trumpai. 1944 metų rugsėjo 15 dieną buvo areštuotas.

Marijampolėje tardydamas enkavedistas, vyr. ltn. Valovas tardymo protokole A. Arbačiauską vadino „baltoju vokiečiu partizanu“. Svarbiausiai kaltinimai – anti-tarybinių lapelių platinimas. Jau 1944 metų spalį tardymas buvo baigtas. A. Arbačiauskas teismo nesulaukė. 1945 metų sausio 28 dieną tribuno suraštame protokole konstatuota, kad 1945 metų sausio 27 dieną Antanas Arbačiauskas mirė Marijampolės kalėjime. Mirties priežastis nenurodyta. Tuo metu kalinį mirties priežastys būdavo dvi: nukankintas ir mirtis

iš bado. Maisto siuntiniai kaliniai nepasiekė davo. Tardymo protokole pažymėta, kad A. Arbačiauskas baigės 4 pradinės mokyklos klasės, jo turtas: 2 arkliai, 2 karvės, 5 kiaulės, 3 avys. Išbadėjusiam sovietų tardytojui, žinoma, tai atrodė didžiulis „buožiskas“ turtas.

2002 metų balandžio 25 dieną Antanui Arbačiauskui patvirtintas kario savanorio statusas.

A. Arbačiausko tėvai nebuvę ištremti, tačiau gražioje jų troboje kuriam laikui būstinę buvo įsirengę enkavedistai, vėliau ten tykodami partizanų pasalaudavo stribai. Šeimininkai turėdavo įsitaisyti ūkiname pastate ant šiaudų, trobą su visais rakanais palikdavę ginkluotiems

pareigūnams. Arbačiauskų troba tuo metu matė daug žmonių kančių – čia atvesdavo tardyti areštuotusius. Dabar iš sodybos likę tik griuvėsiai, kaip ir iš beveik viso Rudėnų kaimo.

A. Arbačiausko gyvenimo istoriją papasakojo duktė Danutė. Jis vedė 1941 metų birželio 25 dieną. Vyrui žuvus našlei teko „bandito šeimos“ dalia. Teko slapstytis nuo ištremimo, ne visi išdrįsdavo priglausti „bandito šeimą“ – grėsė nemalonumai. Ilgamlakiui įspaudė sąmonėn nerimas ir baimė. Danutė prisipažsta, kad toks netikumas ją neapleidžia net ir nepriklausomybės laikais, nes daugelis anų laikų pareigūnų ir dabar užima aukštąs pareigas, be to, kai kurių viduriniosios kartos žmonių sąmonę teberaizgo sovietizmo pelėsiai.

Aleksandras JAKUBONIS

2009 m. spalio 23 d.

Partizanų Motinos

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Marcelė Dzimidavičienė

Kai 1922 m. Trakų aps. Žaslių valsč. Jačiūnų k. dvidesimtmetis jaunukaitis Balys Dzimidavičius su pirmiu pravėrė gretimo Klūsus k. ukininku Simono ir Uršulės Grendų duris, jų laukė ne tik tėvai, bet ir keturios dukterys. Sako, Simonas priverstinai siūlė vesti vyresniają Marijoną, žadėjo duoti galabą žemės iš septynių hektarų turimos, gerą kraitį, tačiau šis jau buvo nusiziūrėjęs jaunesniajā Marcelė.

– Imk, jei nori, – tepasakė atkakliam jaunikiui Simonas Grenda. – Bet Marcelėlai kraičio nesuruošėm, žeme nesidalinsime...

Jaunikis tik pažiūrėjo Motinai Uršulei ranką ir pasakė, kad turtai užgyvenami, daug svarbiau, kas bus tavo vaikų Motina. Taip ir parsivedė į tėvų namus Jačiūnų kaime dvidesimtmetę merginą. Jonas ir Cecilia Dzimidavičiai tada augino keturis vaikus, pats šeimininkas buvo jau be sveikatos. Iš pradžių jaunoji šeima dirbo tėvų ūkyje, tačiau buvo pramuštos galvos į mokslus. Paliko Balys ūki broliui, o pats su Magdalena mokėsi, lankė kursus, abu kabinosi už gyvenimo. Vyras dirbo „Lietūkyje“ parduotuvės vedėju, Jačiūnuose jiems gimė trys vaikai: Antanas, Pranas ir Danutė Domicele, ketvirtas, Vytautas, – jau Gegužinėje. Ten tėvelis su mama dirbo Monopolyje. Vai-kams prižiūrėti samdė auklę. Gegužinėje Balys giedojo bažnyčios chore, buvo šaulys, visų valsčiaus renginių dalyvis bei organizatorius. Bendravo su kunigu Nikodemu Švogžliu-Milžinu (1899–1985), buvusiu Gegužinės parapijos klebonu, rašytoju, kraštotoyininku ir visame krašte žinomu žmogumi. Marcelė Dzimidavičienė pamėgo knygas, daug skaitė, tuo sukeldama didelį kaimiečių nustebimą. Visa tai ji išmoko savarankiškai, vyrą padedama.

Šeima keliaavo po apskritij: dirbo ne tik Gegužinėje, bet ir Vievyje, vėliau – net Obeliuose prie Rokiškio. Gal ir būtų praleidę gyvenimą svertur, bet prasidėjo neramumai, karas. 1942 m. šeima grįžo į Klūsus pas dėdę Stasį Gren-

dą, nes vokiečiai vyresniuo-sius vaikus įtraukė į sąrašus darbams reiche. Antanui tada buvo tik devyniolika, Pranui – dar mažiau. Mama, pasitarusi su tėvū, susodino vai-

po prekybininku, dirbo Obeliuose pardavėjų. Deja, šeimos planus, svajones sujaukė antroji sovietų okupacija.

Danutė Dzimidavičiūtė prisiminė, kad Antanas, ruošdamasis išeiti į partizanus, rekonstravo sugadintą rusišką automatą, mokesi šaudyti. Buvo jau ni vyrai, Lietuvos kariuomenėje netarnavę, tad visko teko išmokti patiemis.

N e l a i m ē s Motiną visai prikaustė prie lovos. Vos atėjus sovietams, 1944 m. liepos mėn. visi trys vyrai: tėvas ir sūnūs, gavo šaukimus į kariuomenę. Per giminaitį, vėliau žinomą Didžiosios Kovos rinktinės kūrėją Stasį Misiūną-Senį, tėvui pavyko gauti dokumentus, kuriuose Balys buvo pasendintas septyneriais me-

Marcelė ir Balys Dzimidavičiai su vaikais ir aukle (viršuje), 1933 m.

Marcelė Dzimidavičienė su sūnumi Vytautu ir dukterimi Danute Sibiro trempyte, 1947 m.

kus ant dviračių ir išsiuntė iš Obelių namo. Greitai ir jiedu su vyru patraukė į gimtasių vietas. Balys dirbo Palomenės urėdijoje apskaitininku, pasakui buhalteriu, glaudėsi miškininkų name Pasode. Tik Mama nuo pergyvenimų, nuolatinio streso pasiligojo. Negalėjo vaikščioti, nebent ramentais pasiramstydamas.

Vaikai buvo labai nagingi. Tėveliai kiekvieną pagal išgales stengėsi pramokyti. Antanas, turėdamas pomėgi menui, technikai, dailiam drožinėjimui, baigė Kauno meno mokyklą, norėjo tapti keramiku. Pranas mokėsi Rokiškio prekybos mokykloje, ta-

tais, tad į kariuomenę jau netiko. Deja, jų sūnų likimas buvo garbingas, bet negailestingas. Jie tapo partizanais. Lietuvos ypatingajame archyve išlikę dokumentai byloja:

„Dzimidavičius Antanas-Riteris, gimęs 1923 m. rugpjūčio 29 d. Nuo 1944 m. – DKR Jurgino būrio partizanas, 1945 m. – DKA štabo ryšininkas (Žaliojo Velnio ir batalionų vadų) ir organizacijos būrio, vėliau – A rinktinės bataliono vadas. 1947 m. rugpjūčio 10 d. Lomenių miške, prie Neprėkštos k., sunkiai sužeistas pasaloje, tarant nukankintas. Palaikai niekinti Kaišiadoryse. Mano-

Sveikiname

Sveikiname Petrą ULDUKĮ Jubilejaus proga!

Įsilauzyk, koks brangus nubėgančių dienų skambėjimas. Tikėk gyvenimu – gyvenimas gal ir yra Tikėjimas, kaip upelis vingiuojantis kartais tyliai, kartais triukšmingai, bet niekada negrižtantis atgal.

Gerbiamas Petrai, daug brandžiausią savo gyvenimo metų paskyrei darbui Sibiro platybėse ir čia, gimtinėje. Tave visada matome buvusių tremtinii sambūriuose, susitikimuose Ariogaloje. Aktyviai dalyvaujai mūsų rajono buvusių tremtinii veikloje. Už tai Tavo Jubilejaus proga tarime nuoširdų ačiū.

LPKTS Rokiškio filialo valdybos nariai

Pastatykime paminklą Motinai

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajunga jau ne vienerius metus siekia įamžinti Laisvės Kovotojų Motinų atminimą. Prieš kelerius metus kilo idėja pastatyti simbolinį Kovotojų, žuvusių už Lietuvos Laisvę, Motinos paminklą, numatyta jam vieta Kauno buvusiose senosiose kapinėse. Sumynamas pradėtas igvendinti.

Prie šio paminklo pastatymo galite prisidėti ir Jūs, Jūsų šeimų nariai, giminės, kaimynai, pervesdami į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos DNB NORD banko sąskaitą Nr. LT864010042501566754 norimą paaukotui sumą.

Dėkojame paaukojusiesiems:

Juozui Lumbiu – 50 litų,
Jonui Kadžioniui – 100 litų,
Elenai Žilvytienei – 100 litų,
Juozui Šatui – 100 litų,
Jonui Adomoniu – 100 litų,
Juozui Černiu – 100 litų,
Onai Kazlauskaitei-Katlauskienei – 300 litų,
Alfonsui Daudai – 100 litų,
Emilijai ir Alfonsui Grigaliūnams – 100 litų,
Danutei Voroneckaitei-Piluckienei – 100 litų,
Elenai ir Leonui Petkevičiams – 200 litų,
Vytautui Eduardui Voroneckui – 200 litų,
Zofijai ir Antanui Palioniams – 200 litų,
Eugenijai Vandai ir Petru Kašiuboms – 100 litų,
Aleksandru Mikutavičiu – 100 litų,
Onai Jankauskaitei-Suščenovienei – 100 litų,
Zenonui Čerkauskui – 150 litų.

LPKTS pirmininkas Antanas Lukša

ma, kad kūnas užkastas Kaišiadorių pakraštyje, durypne prie pieninės.

Dzimidavičius Pranas-Puntukas, gimęs 1925 m. rugpjūčio 27 d. Nuo 1944 m. gruodžio mén. – DKR, vėliau DKA rinktinės 2-o bataliono Klevo būrio 1-os kuopos 1-o būrio, 2-os kuopos Perkūno būrio partizanas. Sužiestas ir paimtas gyvas 1947 m. vasario 26 d. Kalniškių k., K. Savicko sodyboje. Tada partizanas K. Bauras-Varguolis žuvo. Karo tribunolo 1947 m. gegužės 19 d. nutarimu nuteistas 10 m. laagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Omsko lageriuose. Nuo 1955 m. balandžio 13 d. tremtyje Kudymkare, Permės sr. 1964 m. liepos 2 d. paleistas, 1965 grįžo į Lietuvą. Mirė 1980 m. balandžio 8 d. Trakų r., Vievyje, ten ir palaidotas.“

Balys Dzimidavičius, matydamas iš Rytų artėjantį okupantą, agitavo šeimą bėgti

į Vakarus. Tačiau Motina buvo prikaustyta prie lovos, o gal dėl patriotinių jausmų jie liko Lietuvoje. Balys žinojo, kad dėl priklausymo šaulių organizacijai bus įkalintas. Net nepagalvojo, kad nelaimės priežastimi galės būti radio aparatas. Atsivežė jį iš Obelių ir paliko pas brolį Stasį Antanaičių k. Kai kratos metu kareiviai aparatu surado, brolius suėmė ir teisti nuvežė net iki Karaliaučiaus. Iš ten grąžino į Trakus. Balys grįžo iškankintas, žaizdotas. Teisme Trakuose pasisekė įrodyti, kad aparatu nesilaikė „Amerikos balso“, nes neturėjo laiko, gyveno kitur, tad paleido. Tuo metu prie sergančios Mamos buvo likę tik penkiolikmetės dukrelė Danutė ir vienuoliukmetis sūnelis Vytautas. Pas Dzimidavičius prasidėjo naujas pragaras: Motiną nuolat lankė stribai, krėtė, stovėjo pasalose.

(keliamo į 7 psl.)

Viršurodulio miškuose atgijusi istorija

(atkelta iš 1 psl.)

Jiems įteikti Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejaus padėkos raštai, knygos, kitos dovanėlės. Pačiu pirmuoju padėkos raštu už ilgametės pastangas išsaugoti istorinį atminimą, ugdyti jaunimo tautiškumą ir patriotiškumą, taip pat už nuolatinį démesį muziejaus veiklai ir dalyvavimą renginiuose apdovanota A.Ramanauko-Vanago duktė Aukutė Skokauskienė. Ši kukli muziejininkė padėka labai prasminga ir simboliška, nes prieš 63 metus jos tėvelis, partizanų vadas Vanagas panašioje miško aikštelyje Zaliasiškyje per pirmajį partizanų pagerbimo saskrydį aukštėnės partizanų vadovybės buvo apdovanotas juostelėmis už drąsą, uolumą ir jam įteiki pažymėjimai, paženklinti

pirmu ir antru numeriais. Žodis suteiktas Seimo narei A.Skokauskienei. Ji dėkojo druskininkiečiams už prasmingą veiklą, linkėjo tolimesnės sėkmės ir apdovanojo knygeliemis moksleivius, aktyvius projekto dalyvius. Druskininkų mokykloms knygas „Pakario žmonių likimus apmasto šiandien“ padovanojo LPKTS Varėnos filialo pirminkas Vytautas Kazulionis.

Visai netoli partizanų pagerbimo aikštelys išlikę Antano Volungevičiaus-Desanto namo, kuriame jis organizavo vaišes partizanams, pamatai. Tądien ten žygio dalyviai buvo pakvieti pasivaišinti kareiviška koše.

Organizatorių pastangos sukurti renginį pagal partizanų pagerbimo scenarijų ir išnaudoti autentišką ginkluo-

tos rezistencijos laikotarpio infrastruktūrą pasiteisino. Tai, ką mes pamatėme, buvo unikali ir prasminga istorijos pamoka, ugdanti jaunimo taučiukumą, patriotiškumą, Tėvynės meilę. Teigiamas emocijas kėlė viso renginio metu skambėjusios partizaniskos dainos. Jas atliko jungtinis Druskininkų buvusių tremtinį ir politinių kalinių bei M.K. Čiurlionio muzikos mokyklos jaunučių choras, LPKTS Lazdijų filialo Laisvės kovų dalyvių ansamblis „Žilvitis“ ir net šeši Druskininkų bendrojo lavinimo mokyklų vokaliniai ansambliai.

Renginys susilaukė labai palankaus svečių įvertinimo. Organizatoriams jie linkėjo sveikatos ir tolimesnių prasmingų darbų.

Salomėja ŠIMAITIENĖ

Moksleiviai apdovanoti autentiškoje partizanų apdovanojimo aikštelyje

Spalio 9 dieną paminėtos žymaus lietuvių dvasininko, net trisdešimt aštuonerius metus redagavusio ir vedusio „Vatikano radijo“ laidas ir skleidusio „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ žinias apie okupuotą tévynę monsinjoro, profesoriaus Vytauto Kazlausko mirties metinės. Marijampolės Petro Kriauciūno viešojoje bibliotekoje surengtoje popietėje „Tiesa jus padarys laisvus“ prisiminta žymaus teologo akademinė ir kūrybinė veikla, siekiai, mintys ir darbai gyvenant Vakaruose ir čia, sugrižus į gimtąją Lietuvą. Bendraminčiams palikti garbingo amžiaus sulaukusių monsinjoro priesakai tądien „tapo kūnu“ – Marijampolės rajono Liudvinavo valsčiaus Avikilų kaime, téviškės žemėje, įkurtuose ir paties dvasininko ilgus metus puoselėtuose Vaiko téviškės namuose kanauninkas Donatas Jasiulaitis pašventino ir kartu su medžio paminklo autoriumi, skulp-

toriumi Liudvikui Ivaškevičiumi atidengė ant kalnelio parimus „Rūpintojėli“ – lietuvių tautos krikčioniškos dvasios, stiprybės ir pasiaukojimo simbolį, skirtą Lietuvos Laisvės kovotojų – Vinco Kazlausko-Karoso, Vinco Barono-Vyšnelio, Mykolo Žilionio-Plunksnos, Alfonso Žuko-Lizdei-

kos, žuvusių 1947–1948 metais Avikiluose, atminimui. Garbės sargyboje budej Tauro apygardos partizanai ir Vaiko téviškės namų auklėtiniai, šauliai, žuvusiųjų artimieji išklausė Laisvės kovotojo, LPKTS Marijampolės aps. koordinatorius Vytauto Raibikio žodžius apie ginkluotosios rezisten-

Lietuvos ir Latvijos Laisvės kovų bendražygiai pagerbė žuvusius Bauskės gynėjus

Latvijoje, Codės valsčiaus Butkų kapinėse ir Bauskės liuteronų bažnyčios sodelyje, rugsėjo 14 dieną buvo pagerbtai Bauskės gynėjai. Butkų kapinėse pirmą kartą kartu su Bauskės gyventojais dalyvavo ir Laisvės kovų bendražygiai iš Lietuvos.

Bauskės gynimo kovų dalyvis Imants Zeltiņš Butkų kapinėse susirinkusiesiems priminė, kad tą dieną sukako 65 metų nuo tos krauju suviltgytos vasaros, kai latvių patriotai stengesi neleisti pakartotinai okupuoti giminę. Gynimo kovos prasidėjo jau liepą, prieš Raudonosios armijos jégų persvarą atsilaidyti pavyko porą mėnesių. Butkų kapinėse palaidota kelios dešimtys, tarp jų ir aštuoni lietuvių, didvyrių gynėjų.

Sventėje dalyvaujantys Lietuvos Laisvės kovotojai po sugiedoto savo valstybės himno palankiai pasisakė apie ceremonijoje dalyvaujančius mokinius. Jie pabrėžė, kad jaunosios kartos pareiga sau-goti ir skatinti šiandieninės Lietuvos išsivystymą, nes už laisvę buvo pralietas ir latvių, ir lietuvių kraujas.

Minėjime dalyvavo Codės valsčiaus valdybos vadovė Dace Škilina. Ji pabrėžė, kaip svarbu prisiminti savo tautos

istoriją: „Aš dėkodama lenkių galvą ne tik prieš anų metų didvyrius, bet esu dėkinga ir tiems, kurie šiandien saugo kovotojų atminimą, palaiko sią tradiciją.“

Istorikas Raitis Abelnieks priminė, kad Butkų kapinėse paminklą po atidengimo pik-tadariai buvo sugadinę. Tai liudija, kad žmonėms būtina nepaliaujamai aiškinti tau-tos istoriją, skleisti žinias mokiniams.

Sventėje Laisvės karių dainas dainavo ir eiles skaitė Codės pagrindinės mokyklos auklėtiniai. Devintos klasės mokinys Matiss Jonans pokalbio su „Bauskas Dzive“ („Bauskės gyvenimas“) metu nepaneigė, kad šis mokyklos surengtas renginys būtinė: „Nežinau, ar aš čia ateiciau, jei mokytojai man nelieptų. Tačiau esu tikras, kad mokiniam būtina žinoti ne tik didžiuosius istorinius įvykius, bet ir tai, kas vyko jų artimiausioje aplinkoje. Mums mokykloje apie tai pasakojo. Šių pamokų metu atsirado didess-nissuvokimas apie Lietuvos istoriją, supratau, kaip sunkiai mūsų tauta kovojo už savo laisvę. Šiame atminimo renginyje Butkų kapinėse aš ir vėl apie tai susimąsciau.“

Vilnis AUZANS

Prie skulptoriaus Liudviko Ivaškevičiaus „Rūpintojėlio“ – monsinjoro Vytauto Kazlausko Jono Ivaškevičiaus nuotr.

vynę Lietuvą, dabartiniu metu taip stokojančią dvasinės garbės ir sąžinės. Lyg at-sakas šiemis žodžiams, skambėjo „Tautiška giesmė“ ir toliuosna medžių viršūnėmis nuvilnijo LDK Vytenio bendrojo logistikos bataliono karių salvės, skirtois anu metu kariams sava-noriams atminti. Nuo šiol rymantis „Rūpintojėlis“ kiekvienam, ypač Tėviškės namų auklėtiniams, primins, kokia brangi tévynės laisvę, ir kad šią vertybę branginti priesakai palikę kunigas Vytautas Kazlauskas.

Belieka pasidžiaugti, kad dvasininko didieji darbai tėsiami – Marijampolės vaiko téviškės namuose glaudžiami, ugdomi ir gyvenimo keliui ruošiami našliačiai vaikai. Šių namų vadovai su bendruomenės darbu ir kūrybine veikla pakvietė susipažinti tądien sventėje dalyvavusiuosius.

Dalia MACIUKEVICIENĖ

2009 m. spalio 23 d.

Tremtinys

Nr. 39 (869)

7

Marcelė Dzimidavičienė

(atkelta iš 5 psl.)

Kitą kartą tėvą Trakuose kankino jau ne dėl radijo aparato, o dėl miške kariaujančių sūnų. Grasino, mušė, sakė, kad laikys kameroje tol, kol anie ateis užregistruoti. Kai kartą paleido, kad perduotu sūnumu žinią apie kvietimą registruotis, Balsys išbėgo iš tėviškės ir pradėjo slapstytis prie Kruonio.

Motina labai ilgėjosi savo vaikų, tačiau tie pasirodyti tėviškėje bijojo. Tik kartą pas Magdalenos seserį Dubeliuose pasirodė Antanas ir pamačė Motiną. Visus tuos metus juos jungė tik malda.

Jau 1945 m. liepą prie Dzimidavičių namų pasirodė stribai ir kareiviai. Liepė ruoštis, sakė, kad visus juos greitai veš į Sibirą. Rado namuose nevaikščiojančią Motiną, Danutę ir atsitiktinai atėjusią pusseserę. Mergaitės suėmė iš išsivežė į Kasčiukiškių dvarą. Motinai pasisekę susisiekti su savais Dubeliuose. Išvežė visus iš namų, kad apiplėštų sodybą. Stribai viską išvogė, susirinko sunkiai užgyventą turtelį, tik Motinos ramentus paliko. Kai Danutę paleido, ji nukeliavo į Dubelius, kur pas teatą Juzefą Česnienę gyveno Motina ir brolis.

Už poros savaičių, 1945 m. liepos 17 d., prie sodybos privažiavo kareiviai ir stribai. Sako, kad įsarašus įrašytu tremtinių gyvenamą vie-

tą išdavė pažįstami, kaip ir broli. Tądien Česnos, pas kuriuos šeima gyveno, neturėjo nė vieno kepalo duonos kelionei, nes ją tik ruošesi kepti. Motiną nunešė į mašiną, paguldė kėbule, prie jos atsisėdo ir duktė Danutė bei jauniausias sūnus Vytautas. „Bėgsit – šaudysim“, – perspėjo kareiviai. Tremiamuoju atvezė į Kaišiadorių ir sukelė į vagonus – 31 su puse žmogaus. Toji pusė ir buvo Marcelė...

– Galėjau Kaišiadoryste pabėgti, – atsimena dabar Danutė Dzimidavičiūtė-Karanakevičienė. – Nuklydau savais reikalais nuo vagono, o kai susiruošiau atgal, stovi kareivis su šautuvu ir sako: „*Tut nelzia*“ (čia negalima rus.). Bet grįžau pas mamą, nes negalėjau sergančios palikti.

Partizanų Motina Marcelė Dzimidavičienė su vaikais atsidūrė Permės srities Kudymkaro r. Galiašovo gyvenvietėje. Sunkiai dirbtai negalė-

jo, vaikai maži, tad nereikia nė sakyti, kokias kančias iškentė šeima. Visa laimė, kad Motina mokėjo siuti, nors neturėjo siuvamosios mašinos. Tad siuvo moterims sukneles rankomis, už tai gaudavo bulvių lupenų ir kitų likučių. Kai vaikai sužinojo apie brolio Antano žūtį, Motinai dar ilgai nieko nesakė. Bet nujautė Jos širdis sūnaus žūtį... Pranas atsiliepė iš lagerio, ilgai susirašinėjo, kol atvyko pas Mamą atliki tremties.

Nors Boleslovas Dzimidavičius nuo trėmimo išsisuko, tačiau 1953 m. pats išvyko pas savus į Permės sritį. 1960 m. jie visi sugrižo į Lietuvą, tik Pranas dar liko ketveriems metams. Tėvas mirė 1973 m., Motina – 1975 m., Vytautas – 1992 m. Visi palaidoti Vievio kapinėse. Vievyje gyvena ir Danutė, patikslinusi Dzimidavičių šeimos istoriją. Belieka pridurti, kad šiuo metu Jačiūnuose ir Klūsuose jau niekas negyvena...

Užjaučiamė

Mirus Šaulių Žvaigždės ir Sausio 13-osios medalininkui, Lietuvos Sajūdžio Vilniaus susivienijimo „Labora“ tarybos nariui

Zeniui Silvai LISAUSKUI, pasakiusiam M. Gorbačiovui, kad Lietuva siekia NEPRIKLAUSOMYBĖS, reiškiame užuojautą Jo šeimai ir artimiesiems.

**Lietuvos Sajūdžio Vilniaus mst. skyriaus taryba
Lietuvos Sajūdžio Vilniaus mst. susivienijimo „Labora“ taryba**

Skelbimai

Spalio 25 d. (sekmadienį) Šakių r. Suodžių kaime pa-minėsime Tauro apygardos žuvusius partizanus: kuopos vadą Antaną Vizgirdą-Kapsą, skyriaus vadą Joną Stankevičių-Dobilą, Juozą Kriauciūną-Beržą.

12 val. Šakių r. Kudirkos Naumiesčio parapijos Suodžių k. Dievo Gailestingumo koplyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Tauro apyg. partizanus, žuvusius kovose ginant Lietuvos laisvę.

12.45 val. – paminklo šventinimas Suodžių kaime.

Mirusiųjų atminimo dienos (Vėlinių) proga **lapkričio 2 d. (pirmadienį)** Klaipėdos buvusius politinius kalinius ir tremtinius bei visus klaipėdiečius maloniai kviečiame dalyvauti renginyje, skirtame prisiminti ir pagerbti žuvusius ir mirusius – kovotojus už Lietuvos laisvę, politinius kalinius ir tremtinius: **17.30 val.** giesmės, gėlių padėjimas ir žvakučių užžiebimas „Tautos kančios“ memoriale S. Daukanto g. skverelyje. **18 val.** šv. Mišios Kristaus Karaliaus bažnyčioje (Bokštų g. 10). Po pamaldų bažnyčioje – koncertas.

Informuojame

Knygų tremties ir rezistencijos tematika bei naujas „Laisvės kovų archyvo“ numerius galite išsigyti LPKTS būstinės knygynėlyje, Laisvės al. 39, bei Tremties ir rezistencijos muziejuje, Vytauto pr. 46, Kaune.

Spalio 30 d. (penktadienį) **12 val.** organizuojame kasmetinę Šiaulių miesto Ginkūnų kapinių tremtinių sektorius tvarkymo talką. Parūpinsime juodžemio bei smėlio.

Kviečiame aktyviai dalyvauti visus, turinčius artimųjų kapus bei užsiemusius kapams vietas.

Spalio 30 d. (penktadienį) **13 val.** LPKTS būstinėje (Laisvės al. 39, Kaune) įvyks vorkutiečių politinių kalinių ir tremtinių bendruomenės susitikimas. Ilgametis tremties vietų tyrinėtojas, fotografas Gintautas Alekna pateiks šių metų informaciją ir filmą apie Vorkutą. Renginio metu bus galima išsigyti naują knygą apie Vorkutą „Gyvenimas po šiaurės pašvaiste“.

12 val. šv. Mišios Kauno Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje. Maloniai kviečiame dalyvauti.

LPKTS pakviesta pasirašyti Nacionalinį susitarimą

(atkelta iš 3 psl.)

Taip pat buvo prašyta Vyriausybės neleisti partijai „Frontas“ Lietuvoje kurti „Kremliaus strategijų“ centro filialo, rūpintis, kad būtų atstatytos partizanų vadavietės Radviliškio r. Ménaičių ir Balandiškių kaimuose, jokių būdu nepamiršti okupacijos žalos atlyginimo problemos.

Čia premjerassutiko, kad darbai yra sustoję ir pirmiausia reikia išteigtį specialų teisinės nemokamos pagalbos centrą buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams, kad jie teismų keliu bent iš įmonių, kuriose buvo priversti dirbtį, galėtų prisiteisti kompensacijas.

P.Jakučionis priminė kažkada LPKTS siūlytą idėją Vilniuje, buvusiouse KGB rūmuose, išteigtį tikrą, įtaigų Genocido aukų muziejų. Tam tikslui reikėtų skirti visą pastatą, iškelti iš ten dabar esančius teismus. Žinoma, tokie grandioziniai darbai negali būti pradėti ir atliekami beregint, tačiau ekonomikos atsigavimo belaukiant galima pradėti žingsnis po žingsnio planuoti

būsimus darbus. Su tuo sutiko abipusės. Kadangi siūlomų darbų ir klausimų LPKTS premeriupateikė tikrai daug, A.Kubilius pasiūlė P.Jakučionui tapti jo visuomeniniu patarėju buvusių tremtinių ir politinių kalinių klausimais. Šiam sutikus, dabar Vyriausybėje buvę tremtinių ir politinių kaliniai turės savo atstovą.

Premjeras A.Kubilius pasiūlė LPKTS, kaip didžiulei ir atsakingai organizacijai, prisidėti atkuriant šalies gerovę ir pasirašyti Nacionalinį susitarimą. Jį pasirašyti kviečiamos didžiausios šalyje veikiančios organizacijos, profesinės ir kiti partneriai. Šiai sutartimi prašoma pritarti dabar Vyriausybės siūlomoms taupymo programoms. Vyriausybė įsipareigoja po šio Nacionalinio susitarimo pasirašymo iki 2011 metų nejvesti naujų ir nebedidinti mokesčių. Ekonomikai gerėjant šias „konsolidavimo priemones“ mažinti. LPKTS atstovai sutiko dalyvauti pasirašant Nacionalinį susitarimą.

Ingrida VĖGELYTĖ,

ILSEKITĖS RAMYBĖJE

Jadvyga Šakalytė-Apulskienė
1936–2009

Gimė Skuodo r. Šatės k. ūkininkų šeimoje. Mokėsi Šatės pradinėje mokykloje. 1951 m. su šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Bagatsko r. Dirbo kolūkyje, mokėsi ir baigė vidurinę mokyklą. 1956 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kretingoje. 1958 m. ištakėjo ir persikėlė į Palangą. 1959 m. baigė medicinos sacerdų kursus ir iki pensijos dirbo Palangos kūrybos namuose medicinos serimo. Užaugino du sūnus.

Palaidota Palangos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiamė vyra ir sūnus su šeimomis.

LPKTS Palangos filialas

Palmyra Sprindienė
1912–2009

Gimė Biržų r. Kilučių k. Ištakėjusi gyveno Braškių k. 1949 m., kaip stambaus ūkio savininkai, kartu su vyru ir mažamete dukrele buvo ištremti į Irkutsko sr. Balagansko rajoną, prie Angaros. Ten dirbo kolūkyje, vaikų darželyje. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Mirė vyras, o prieš šešerių metus palaidojo ir vienintelę dukterį. Palmyrai teko rūpintis sveikatos negalią turinčiu vaikaičiu.

Nuoširdžiai užjaučiamė dukteręčias ir artimuosius.

LPKTS Biržų filialas

SL289

Redaktorė - Jolita Navickienė

Redakcija: Aušra Šuopytė,

Dalia Maciukevičienė,

Vesta Milerienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
Indeksas 0117. El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis internte: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr.LT18 70440600 0425 8365.
Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai

Offsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 3510. Užs. Nr.

Kaina 1,60 Lt